

og Teaching, går med forbløffende uklare betragtninger, blandet med skarpe udfald mod kendte kollegers mere eller mindre elementære brølere. Det er trættende og lidet opmuntrende læsning.

Elton har – nærmest demonstrativt – overset at en bog om historieforskningens praksis i sig selv jo nødvendigvis må være et teoretisk værk og derfor ikke på forhånd kan frasige sig den teoretiske kunnen.

JAKOB PASTERNAK

KJELL KUMLIEN: *Clios väg. Historisk forskning och historieskrivning genom tiderna*. Scandinavian University Books. Stockholm, Svenska Bokförlaget/Bonniers, 1966. 206 s. 19,50 sv. kr.

Denne bog kunne og burde have udfyldt et stort savn i den nordiske historiografiske litteratur. Den er på sin vis et pionérarbejde – hvilket forfatteren i sit forord er sig fuldt bevidst. Siden Steenstrup (1915) har ingen i Norden forsøgt sig med en oversigt over den samlede vestlige verdens historiografi. Kumlien prøver ikke alene dette, men forsøger også at sætte den nordiske historiografi ind på den almindelige europæiske baggrund.

Historiografiens historie er ikke nogen nem disciplin. Man kan samle sig om et enkelt områdes, en enkelt bevægelses, en enkelt persons historiografer; det vil som regel blive til et udsnit af den historiske kildekritiks historie over et givet tidsrum, set i brændpunktet af et enkelt emne – med gode muligheder for en præcis beskrivelse. Eller man kan forsøge at dække et enkelt eller nogle af de førende lande, kronologisk og/eller systematisk opstillet. En ren systematisk opstilling efter emner vil falde fra hinanden i enkeltafhandlinger; en ren kronologisk må have den historiske metode og det historiske grundsyn, historiefilosofien, og dets udvikling i centrum. Her er hovedfaren overforenkling og vaghed, størst naturligvis i den korte fremstilling med det pædagogiske sigte. Her bliver det sædvanlige dilemma: at skrive lidt om mange eller mere om få. Hvis man som Kumlien vælger det første, står og falder bogens værdi med om man virkelig er i stand til at give en præcis karakteristik på få linjer. Kumliens behandling af de enkelte forfattere er af meget ujævn kvalitet. Eksempelvis kan nævnes, at omtalen af Saxo er ret intetsigende, af Voltaire i og for sig oplysende, men næsten intet giver om hans metode, det samme gælder Erslev, hvis interesse for metoden Kumlien ellers fremhæver. Herbert Butterfield bliver lige nævnt i forbindelse med Toynbee (s. 185), som han sættes i bås med, hvilket er direkte misvisende. Vagheden kulminerer med behandlingen af en så central figur som Leopold Ranke, hvis metode blot får følgende ord med på vejen (s. 124): »Den kritik, som Ranke här riktar mot denne (Guicciardini), har visserligen sedermera befunnits överdriven . . ., men bildar ändå epok i historievetenskapens historia genom påvisandet av vilka svagheter, som kan vidlåda även en historiker eller skriftlig berättare, som är samtidig med de skildrade händelserna«. For de historiestuderende, som bogen jo er beregnet for, ville det unægtelig være oplysende, hvis Kumlien havde ofret nogle linjer på *hvilke* svagheder der er tale om.

Det er denne vaghed og almindelige mangel på præcision m. h. t. de enkelte forfattere som gør bogen mindre brugbar som lærebog. Derimod er de almene

baggrundsbeskrivelser oftest gode (se f. eks. s. 114–122), hvilket gør at den som historiografisk idéhistorie har sin berettigelse, ligesom det nordiske stof som helhed er passet godt ind i den almen-europæiske sammenhæng.

JAKOB PASTERNAK

FRIEDRICH MEINECKE: Werke. Band VII. Zur Geschichte der Geschichtsschreibung. München, R. Oldenbourg Verlag, 1968. xxxviii + 486 s. 44 DM.

Med dette 7. bd. afsluttes den udgave af Meineckes arbejder, hvis 6 tidligere bd. er omtalte i H. T. 12 r. I, s. 498ff. Nærværende bd. har ligesom bd. IV (Zur Theorie und Philosophie der Geschichte) den særlig med Tysklands historie i det 19. årh. fortrolige professor Eberhard Kessel som udgiver.

En helt nøjagtig grænse mellem disse to bd. eller mellem bd. 7 og bd. 2 (Politische Schriften und Reden) er det næppe gør ligt at drage, men det har heller ikke så overvættets betydning. Det afgørende er, at der nu ved »den samlede udgave« gives en let tilgængelig mulighed for at sætte sig ind i Friedrich Meineckes historiske (og politiske) virksomhed og udvikling i så langt et spænd af tid som fra Bismarcks sidste kanslerår til tiden efter 2. verdenskrigs afslutning. I nærværende bd. stammer det ældste bidrag fra 1886, det sidste fra 1951, da M. var 89 år gl. (d. 1954).

Efter en 30 s. stor, fortrinlig indledning ved udgiveren følger Meineckes egne, i 5 grupper opdelte arbejder: 1. »Allgemeines und die eigene Stellung in der Geschichtsschreibung«, 2. gruppe omhandler Ranke og Burckhardt, 3. den nationalpolitiske historieskrivning (Droysen, Sybel og Treitschke), 4. handlende statsmænds historieskrivning (Radowitz, Bismarck, hertug Ernst af Sachsen-Coburg-Gotha og fyrst Bülow) og sidste gruppe »Die zeitgenössische Geschichtsschreibung«. Denne saglige inddeling medfører, at bindet, læst i sammenhæng, giver os M.s opfattelser til meget forskellige tider. Som baggrund for læsningen af de enkelte stykker bør man nok repetere sig, hvor M. på det tidspunkt virkede – som arkivar i Berlin, som professor skiftevis i Strasbourg, Freiburg og Berlin. En væsentlig del af arbejderne er først trykt i Historische Zeitschrift, som Meinecke redigerede fra 1896 (reelt 1893) til 1935, da den nazistiske bevægelse tvang ham bort (sml. indledningen s. xxvff. og H. T. 11. r. VI, s. 418f.). Fra denne redaktionsvirksomhed udsprang, som prof. Kessel betoner, både impulser og forpligtelser til adskillige af M.s artikler, selvsagt bl. a. til »mindeord« (Nachrufe) og nekrologer.

Af de tre nævnte nationalpolitiske historikere havde M. som ung student hørt J. G. Droysen forelæse over historiens metodologi og encyklopædi (udg. 1936 under titlen »Johann Gustav Droysen: Historik« af Rudolf Hübner på grundlag af D.s egne optegnelser). Af Treitschke hørte han kun en enkelt forelæsning, men indsugede med begejstring indholdet af dennes hovedværk »Deutsche Geschichte im Neunzehnten Jahrhundert«, hvoraf 1. bd. udkom 1879. Med direktøren for de preussiske statsarkiver, H. v. Sybel, kom han i nærmere forbindelse ved ansættelsen i 1887 i Geheimes Staatsarchiv. Allerede i 1893 overtog M. reelt redaktionen af Historische Zeitschrift. Ved Sybels død 1895